

מחוץ לעיר מריחים את הסתיו

היום אספר לכם על הסתיו. בסתיו זורעים את התלתן. תלתן כשמו כן הוא צמח שלו שלושה עלים בקצה ענף. התלתן הוא קיטנית חד- שנתית שגדלה בחורף ובאביב ולכן זורעים אותו בסתיו. אבל לפני שזורעים צריך להכין את החיות והכלים. החיות זה שני פרדים שחורים ענקיים שקנו אבא והדוד מעודפי הצבא האמריקאי לאחר מלחמת העולם השנייה. מה הם עשו שם? בוודאי גררו תותחים. מי שראה אותם ידע שהם יכלו לגרור אפילו אוניות. לפרדים היו רתמות עור שעשה יצחק הרצען. הרצען גם הוא כשמו כן הוא יש לו מרצע וחוט שהוא חבל שפגט דק אותו הוא מורח בדונג. הרצען אין לו שולחן ואת הכל הוא עושה על ברכיו ראשיה סמלון, מוסרות, רסן וגביה. הוא יושב על דרגש, מלחציים גדולים מעץ בין ברכיו ובהם הוא עובד. לפרד דרושה עגלה ואותה עושה אבא במסגריה שלנו. עגלות של אבא עושים מצינורות מגולוונים שאותם הוא מכופף בין רגלי עמוד החשמל הגדול שבמרכז הכפר. את הצינורות הוא מרתך בשוייס-אפרט (עליו יסופר בהזדמנות אחרת) ולהם הוא מחבר מסגרת עשויה מברזל זווית ממעל וציר של אוטו פורד מודל T מתחת. בתוך המסגרת שמים קרשים לרצפה וקרשים לקירות ועוד קרש אחד קטן לשבת עליו. אבא עשה את העגלות האלה לכל חברי הכפר וגם לחברים במושבים השכנים. אני חושב שהוא המציא אותן. וככה זה נראה.

לזרוע תלתן יוצאת משלחת הכוללת את אבא שולם, את בן הדוד איתן (כנראה בן 17) ואותי בן 7-8 (אולי עשר) למה בן הדוד ולא הדוד אריה לביא. כי הדוד כשמו כן לא הוא לא אריה ולא לביא, אלא דוד קטן וחלש מכדי לזרוע תלתן. אבא חונך את איתן ואיתן חונך אותי ואני מה אני חונך אולי את הפרד. לפני שיוצאים לדרך צריך להעמיס על העגלה את הכלים: מחרשה ערבית שאבא הרכיב לה כנף מעשה ידיו, שתי משדדות שאבא עשה בנפחיה ופלס גדול שמחובר לפלס קטן שמחבר אותן למוסרות שמחוברות בסימלון לפרד. וכמובן, לא צריך לשכוח את הזרעים זרעי התלתן שאותם קונים במשורה במחסן. הם קטנטנים ויקרים ואין שמים אותם בשק רגיל אלא בשק מבד ארוג צפוף במיוחד. היום זורעים בשדה א' רחוק מן הבית וכדאי לצאת מוקדם בבוקר, אבל עד שמארגנים ומעמיסים את הכל כבר קצת מאוחר ועננים שחורים הולכים ומתקרבים מכיוון הים. כשאנו כבר על העגלה (לרוב זה קורה כבר בשדה, אבל הפעם היה לנו מזל) מתברר ששכחנו לקחת את הזבל הכימי (היום אומרים דשן). דשן לוקחים בשקים לא אחד אלא שניים סופר ואמונייק אותם מערבבים בשדה בדלי. עכשיו אנחנו נוסעים. אבא בעגלה שלו ואני ואיתן בעגלה שלו בהתחלה קצת בכביש ואחר-כך בדרכי השדות. בדרכי השדות יש קולי שזה חריץ שעשו הגלגלים שעברו כאן קודם באדמה השחורה. כשירד גשם המים ממלאים את הקולי

ומעמיקים אותו ואז העגלה שוקעת בבוכי, אבל אנחנו בסוף הקיץ וזה קולי משנה שעברה, לא נורא. מגיעים לשדה ומתחלקים בעבודה איתן נוהג בפרד וחורש באדמה שנתרככה בעקבות הגשם הראשון ואני מחרה אחריו עם הפרד השני המושך את המשדדות. לתלתן זרעים קטנטנים ואם יזרע באדמה שאינה מספיק תחוחה (כלומר גושיה גדולים) יפול עמוק ולא ינבוט ולכן אנו חורשים ומשדדים ומתחחים עד חורמה. בינתיים אבא מכין את המים. שכחתי שלקחנו גם מכשירי שרברב (אינסטלטור בלעז) אבא מחבר זווית לניפל וניפל לשטוצר כדי לחבר את הצינור ולפתוח את המים לאחר שנגמור. מסביב לשטוצר בור ואנו יושבים על התל שמסביב לבור ואוכלים צהרים. את הסנדוויצ'ים הממולאים בחביתות שאמא הכינה. גמרנו לאכול ועכשיו העיקר. אבא מלמד את איתן לזרוע תלתן. זריעת תלתן זו עבודה ליודעי כן אם לא מדייקים בה יוצאות בתלתן קרחות. אני מסתכל ומפזר את הזבל הכימי בתנועות של זורע התלתן. איתן למד ועכשיו ואבא ואיתן הולכים וזורעים בלכתם, אני מפזר את הדשן והפרדים עומדים ונחים. בינתיים קדרו פני השמים, השמש רד לפאת הים ואנחנו עדיין שם. אבא אמר שאין טוב לתלתן מגשם לאחר הזריעה ולכן בין הטיפות שמחנו מאוד. די גמרנו ועכשיו רותמים את הבהמות והביתה לא לפני שנפתחו ארובות השמים וגשם שוטף ניתך ארצה. אחרי שכתבתי את הסיפור הזה קראתי סיפור שנכתב בשומר בכתב היתדות לפני 4 או 5 אלפי שנים. ואין הבדל ביניהם מלבד שהשומרים היו משקים בהצפה ואנחנו בממטרות. ואם אני מתאמץ להיזכר נדמה לי שבזמן אותו אני מתאר עוד השקינו בהצפה בערוגות ממש כמו בשומר.

בחורף התלתן גדל לאט, אבל גדל, והוא אז המזון היחיד הטרי שיש לפרות, קיטנית ובה הרבה חלבון. כאשר מגיעה הקמה של התלתן לגובה המתאים יוצאים לקצור. הוא היה בא לשדה, פורש שק על האדמה הרטובה ומושיב את הילדה ובובתה. בדרך כלל זה ביום חורף קר. יוצאים נעולים במגפי גומי, לבושים לא חם ממש, מעיל גשם לא היה לנו אז ומעיל (באטלדרס) היה בגד שבת. כל חלקות התלתן נזרעו זו ליד זו בשדה אחד (שדה א', ב' או ג'...) וכולם היו יוצאים מידי יום או יומיים לקצור תלתן. החלקה של ידנו הייתה שייכת לאבא של חנל'ה, הילדה הכי עדינה בכיתה. כשהייתי ילד יצאתי עם אבא לקצור תלתן, אחר-כך, לבד. וכאורי קצת גדל, יצאנו יחד. אחד בחרמש והשני בקלשון. הראשון קוצר והשני מערם לערמות. אורי היה מסתכל לשמיים ודורש בלהקות הציפורים וחוטף על כך מכות ממני. עד לערב היה צריך לקצור ולהעמיס עגלה גבוהה שתספיק ליום לכעשר פרות. ככה היינו יוצאים כל יום או כל יומיים אחר הצהריים. לפעמים היה יורד גשם והיינו נרטבים עד לעצמות. לעיתים הייתה עגלה שוקעת בבוכי והיו הרפתקאות, אבל אהבתי את כל זה בכל זאת.